

KRITERIJUMI TRANSPARENTNOSTI I ODGOVORNOSTI

Osnaživanje romskog civilnog društva kao nezavisnih
i transparentnih 'watchdog' organizacija

European Roma Grassroots Organisations Network

KRITERIJUMI TRANSPARENTNOSTI I ODGOVORNOSTI

Osnaživanje romskog civilnog društva kao nezavisnih i transparentnih 'watchdog' organizacija

Copyright © ERGO Network

Dozvoljena je reprodukcija materijala u okviru ove publikacije isključivo za nekomercijalne i obrazovne svrhe pod uslovom da se navedeni izvor citira

www.ergonetwork.org

Rue d'Edimbourg 26

1050 Brisel

Jun 2018. godine

KRITERIJUMI TRANSPARENTNOSTI I ODGOVORNOSTI

Potreba postojanja transparentnosti u unutrašnjem radu organizacija nije konkretno definisana međunarodnim i regionalnim ugovorima zbog prava organizacija da budu slobodne od miješanja države u njihove interne tokove. Međutim, otvorenost i transparentnost su od suštinskog značaja za uspostavljanje odgovornosti i javnog povjerenja (OEBS/ ODIHR, 2015)¹

Uz kriterijume transparentnosti priloženi su i materijali za obuku kojima se podržavaju organizacije da sprovode ove kriterijume u svojim strukturama i svakodnevnom radu. Oflajn verziju ‘Društvena igra transparentnosti’ možete poručiti od Sekreterijata ERGO mreže, a onlajn alatima obuke možete pristupiti na veb adresi: www.ergonetwork.org/transparency

¹ Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava OEBS-a, Evropska komisija za demokratiju putem prava (Venecijanska komisija), Zajedničke smjernice o slobodi udruživanja, 2015. god., str. 62.

UVOD

ERGO mreža zajedno sa svojim članicama, organizacijama – *Roma Advocacy and Research Centre* - (Slovačka), *Roma Active* (Albanija), *Slovo 21* (Republika Češka), *Fondacija Autonomia* (Mađarska), *OTAHARIN* (Bosna i Hercegovina), *RROMA* (Makedonija), *Mladi Romi* (Crna Gora) i *Zero Discrimination* (Turska) – razvili su niz kriterijuma transparentnosti i odgovornosti za grassroots¹ organizacije sa ciljem **osnaživanja organizacija civilnog društva**. Primjenjivanjem navedenih kriterijuma obezbijediće se viša stopa legitimnosti, veće mogućnosti prikupljanja finansijskih sredstava, te značajnija doza povjerenja od strane zajednice i institucija, što u konačnom jača kredibilitet i uticaj organizacija civilnog društva. Postojanje transparentnosti i odgovornosti su važni preduslovi za efektivne organizacije civilnog društva, što za posledicu ima da budu prepoznate kao ozbiljni partneri od strane institucija i ostalih relevantnih aktera.

Uz ovo, članovi ERGO mreže su se usaglasili da udruže svoje napore kao i ekspertize u cilju **jačanja kapaciteta romskog i pro-romskog civilnog društva u svojim zemljama u procesu usvajanja i primjene kriterijuma transparentnosti**. Organizacije koje ispunjavaju navedene kriterijume će koristiti oznaku transparentnosti da skrenu pažnju na svoj kvalitet u domenu upravljanja i menadžmenta organizacije, te efikasnosti rada. Profesionalizacija romskog civilnog društva u pogledu transparentnosti i odgovornosti je proces kojim se želi postići ispunjavanje sljedećih konkretnih ciljeva:

¹ Organizacije lokalne zajednice/organizacije bazirane u zajednici.

- ✓ Biti uzor drugim organizacijama u oblasti transparentnosti i odgovornosti prilikom promovisanja pozitivnih vrijednosti i podržavanja drugih u okviru svojih ekspertiza
- ✓ Poboľšati efikasnost organizacija civilnog društva putem uspostavljanja jasno definisanih struktura
- ✓ Povećati uticaj rada organizacija civilnog društva kojima se obezbjeđuju pozitivne promjene i postizanje dugoročnih pozitivnih rezultata
- ✓ Osnažiti kapacitete organizacija civilnog društva za rješavanje pitanja u oblasti prava Roma
- ✓ Postati ravnopravan partner sa institucijama
- ✓ Ostvariti bolju povezanost sa zajednicom i organizacijama na lokalnom nivou
- ✓ Obezbjediti bolju održivost organizacija civilnog društva
- ✓ Podržati aktivnosti prikupljanja finansijskih sredstava
- ✓ Stvoriti uslove za upoređivanje organizacija civilnog društva
- ✓ Obezbjediti sigurnost, npr. usklađivanjem sa domaćim zakonodavstvom.

Konačno, ispunjenje kriterijuma transparentnosti podrazumijeva ne samo potvrdu da romsko i pro-romsko civilno društvo ozbiljno shvataju te kriterijume, već i činjenicu da se ispunjenjem ovih kriterijuma polaže pravo **na zahtijevanje i poštovanja istog principa od strane drugih zainteresovanih strana.**

Svjesni smo izazova sa kojima se *lokalne* organizacije mogu susresti u toku primjene ovih kriterijuma, poput složenosti lokalne politike ili nedostatka ljudskih resursa. Ovim setom kriterijuma naglašavaju se načini na koje bi trebalo da se upravlja lokalnim organizacijama civilnog društva. Na taj način se poseban naglasak stavlja na primjenljive kriterijume u oblasti: 1) Upravljanja, 2) Finansijskog menadžmenta i 3) Radnog učinka-efikasnosti.

OSNOVNA NAČELA

Organizacija civilnog društva bi trebalo da **prepozna da su svi ljudi rođeni slobodni i ravnopravni u pogledu ličnog integriteta i dostojanstva**. Organizacija treba da ima izražen senzibilitet prema **moralnim vrijednostima, religijama, običajima, tradicijama i kulturi** zajednica u kojima djeluju. Organizacija civilnog društva **ne bi trebalo da prekrši kodeks poštovanja ljudskih prava**. Od nje se očekuje da **postupa časno i povjerljivo** u svom radu sa ljudima koje planira da osnaži, sa donatorima, osobljem, članovima, vladinim institucijama i javnošću uopšteno; ne bi trebalo da ima skrivenu agendu rada, i **trebalo bi da postupa u skladu sa zakonom**. Organizacija civilnog društva treba **da bude odgovorna** svom osoblju, partnerima i ostalim učesnicima, i naravno javnosti najširoj javnosti.

Čak i najuzornije organizacije civilnog društva mogu da imaju koristi od kriterijuma transparentnosti, zbog njihovih sistematično identifikovanih standarda prihvatljivosti i etičkih praksi. Samim tim, ovi kriterijumi obezbjeđuju etičku kontrolu, te istovremeno služe kao dokaz da se **održavanje visokih standarda** u organizaciji shvata ozbiljno. Ovim kriterijumima se takođe pomaže zainteresovanim stranama u prepoznavanju i izbjegavanju organizacija koje neodgovorno posluju.

Postojanje i održavanje mira, pravde i održivog napretka iziskuju da sve organizacije **pruže svoj doprinos opštem dobru**. Stoga, organizacija civilnog društva treba da uravnoteži samorazvoj i služenje drugima. Temeljna karakteristika svake organizacije civilnog društva jeste da su one **neprofitne, nevladine organizacije koje su politički nezavisne**.

KRITERIJUMI UPRAVLJANJA ORGANIZACIJOM

Efikasna upravljačka struktura i čvrsto, aktivno i posvećeno upravljačko tijelo su ključni za sposobnost organizacije da ostvari svoju misiju i ciljeve.

Upravljačka struktura bi trebalo da odražava osnovne vrijednosti i misiju organizacije. Upravljačko tijelo posjeduje krajnju odgovornost za aktivnosti i resurse organizacije. Ovo podrazumijeva određivanje pravca kojim organizacija ide, počínjući od same misije organizacije. Upravljačko tijelo takođe određuje aktivnosti u okviru organizacije i nadgleda njihovu usklađenost sa misijom organizacije. Ovo tijelo je odgovorno za obezbjeđivanje i pravilno raspolaganje ljudskim i finansijskim resursima u cilju sprovođenja misije organizacije i obezbjeđivanja njene održivosti, kao i za nadgledanje primjene zakonskih propisa. Da bi se ispunio kriterijum transparentnosti u pogledu upravljačkog mehanizma, organizacije treba da stvore odgovarajuće uslove i da ostvare sljedeće:

Jasno utvrđenu strukturu tijela koja učestvuju u procesu donošenja odluka, s definisanim odgovornostima.

Jasna pravila postupanja za tijela koja učestvuju u procesu donošenja odluka.

Redovne izbore upravljačkih tijela koje bira Generalna skupština (ukoliko nema druge zvanično uspostavljene organizacione strukture, npr. fondacije).

4)Tokenizam je praksa ulaganja samo površnog ili simboličnog napora da se uključe pripradnici manjinskih grupa, naročito zapošljavanjem malog broja ljudi iz nedovoljno zastupljenih grupa kako bi se stvorio utisak inkluzivnosti i jednakosti na radnom mjestu.

Upravljačke strukture oslobođene od tokenizma, nepotizma i sukoba interesa.

Smisleno i efektivno učešće ciljnih grupa u procesu donošenja odluka (barem jedan član ciljne grupe mora biti zastupljen u upravljačkom tijelu).

Ravnopravno učešće žena i zastupljenost mladih kao i starosna uravnoteženost u tijelima koja učestvuju u procesu donošenja odluka; geografska zastupljenost, ukoliko je primjenljiva.

Postupak imenovanja pojedinaca u upravljačko tijelo koji je poznat članovima i drugim bitnim stranama u procesu.

Jasnu misiju organizacije koju je odobrilo upravljačko tijelo, kojom se definiše zašto organizacija postoji i šta teži da ostvari, a koja je podložna periodičnim ponovnim razmatranjima.

Demokratsko upravljanje (neautoritarno, ravnopravno -uzimajući u obzir mišljenje saradnika, interni glasački sistem itd.)

Višegodišnji ili godišnji strateški plan rada koga je usvojilo članstvo u cilju ispunjenja misije organizacije i uspostavljanje sistema nadgledanja kako bi se pratilo ispunjenje misije.

Konsultacije/ otvoreno liderstvo (povjerenje i spremnost na odricanje od potrebe za kontrolom, istovremeno motivišući ljude da budu posvećeni ostvarivanju ciljeva)

Kodeks ponašanja i politika dječije zaštite (koje treba da potpišu svi članovi osoblja/volonteri).

Procedure za obavljanje zadataka predviđenih radnim mjestom.

KRITERIJUMI FINANSIJSKOG MENADŽMENTA

Organizacije civilnog društva treba da imaju odgovarajuće finansijske procedure kako bi uvjerali partnere i javnost da je ulaganje u organizaciju sigurno. Organizacije bi trebalo da uspostave interne finansijske procedure, održavaju uredan sistem finansijske evidencije i da omoguće dostupnost finansijskih izvještaja javnosti. Takođe bi trebalo da periodično vrše pregled svojih finansijskih izvještaja. Da bi se ispunili kriterijumi transparentnosti koji se tiču finansijskog menadžmenta, organizacije treba da stvore odgovarajuće uslove i ostvare sljedeće:

Primjena svojih resursa na efikasan i djelotvoran način radi ispunjenja svrhe za koju su namijenjeni.

Odgovorno upravljanje resursima da bi se ispunili ciljevi organizacije uz valjano služenje javnom dobru.

Suzdržavanje od upotrebljavanja nelegalnih izvora, izvora od kompanija za koje je poznato da posluju na nepravičan način, kao i od kompanija koje vrše zloupotrebe u vidu dječijeg rada i slično.

Suzdržavanje od zloupotrebe državnog novca (sva javna sredstva treba da se posmatraju kao dio javnog povjerenja); u suprotnosti sa korupcijom, podmićivanjem, kao i drugim oblicima finansijskih nepravilnosti.

Ograničavanje potrošnje na ne više od 35% na interne potrebe (u smislu usmjeravanja barem 65% cjelokupne potrošnje na programske aktivnosti, a u idealnim okolnostima više od 80%).

Otvoreno prikazivanje izvora finansiranja (objavljivanjem imena donatora, otkrivajući količine utrošene na lobiranje prema državnoj vlasti (ukoliko je primjenljivo)).

Otvoreno prikazivanje godišnjih finansijskih izvještaja.

Poštovanje domaćeg zakonodavstva i rokova (vođenje evidencije, fiskalna deklaracija, ugovorni zahtjevi za osoblje i volontere itd.)

Finansijske odluke predsjedavajućeg ili blagajnika ne treba da se donose nezavisno od upravljačkog tijela.

Interna pravila plaćanja, s kojima je osoblje organizacije upoznato, npr. sistem potpisivanja za isplate i druge finansijske i administrativne politike.

Sistem kontrolisanja knjiga od strane odbora direktora i/ili odobrenje od strane Generalne skupštine.

Godišnje eksterne finansijske revizije, ukoliko je moguće.

Redovno ažurirane knjige tako da se finansijska situacija može pravovremeno sagledavati.

KRITERIJUM RADNOG UČINKA-EFIKASNOSTI

Posvećeno i odgovorno osoblje je od suštinskog značaja za uspjeh organizacije civilnog društva. Organizacije civilnog društva bi trebalo da traže kvalifikovano osoblje, da tom osoblju ponude odgovarajuću obuku i mentorstvo, da postupaju prema njima u skladu s načelom poštenja i pravičnosti, te da im obezbijede smjernice za individualni rast i razvoj. S druge strane, od zaposlenih i volontera se očekuje da održe najviše standarde profesionalnog ponašanja, da odgovorno koriste informacije i resurse, kao i da izbjegavaju sukobe interesa. Da bi se ispunio kriterijum transparentnosti u pogledu radnog učinka, organizacije treba da stvore odgovarajuće uslove i da ostvare sljedeće:

Aktivnosti treba da budu usaglašene sa misijom organizacije.

Kritička periodična ispitivanja aktivnosti radi utvrđivanja njihove važnosti za misiju, njihove efikasnosti i djelotvornosti, vrijednosti samih programa.

Bavljenje ključnim uzrocima problema i pitanja na kojima organizacija radi, uz zalaganje za ključne promjene.

Dijeljenje i razmjena znanja sa zainteresovanim stranama.

Donošenje odluka koje su u skladu sa povratnom informacijom od pojedinaca na koje utiče rad u organizaciji, partnera, volontera i osoblja.

Redovno zahtijevanje povratne informacije o aktivnostima organizacije od svih partnera.

Komunicirati o viziji, misiji i strateškim ciljevima na eksternom i internom nivou.

Obezbjediti vidljivost aktivnosti i rezultata (putem veb stranice, biltena, flajera, itd.).

Značajno učešće ciljne grupe na svim nivoima (pojedinci posvećeni poslu i poštovanju partnerstava).

Obezbjeđivanje kanala komunikacije da bi javnost mogla da postavi pitanja.

Ulaganje u osoblje i volontere radi razvoja njihovog punog potencijala i postizanja organizacionih ciljeva pružanjem obuke, osiguravanjem kvalitetnog procesa uvođenja novog osoblja, kroz redovne timske sastanke i procjene.

Poštovanje stručnosti, biranjem eksperata ili ekspertskih organizacija na osnovu njihovog znanja i iskustva, ne na osnovu prijateljskih ili porodičnih veza.

Održavanje etičkih, saradničkih odnosa sa drugim organizacijama civilnog društva i partnerima onamo gdje je moguće i odgovarajuće za opšte dobro.

Kriterijume transparentnosti formirala je ERGO mreža uz podršku Višegrad Fondacije u okviru 'Zajedničke inicijative za osnaživanje romskog civilnog sektora na Zapadnom Balkanu i Turskoj' i programima 'Roma Included in Social Europe', zajedno sa sljedećim partnerskim organizacijama:

Slovo21 - Republika Češka

Roma Advocacy and Research Centre - Slovačka

Autonomia Foundation - Mađarska

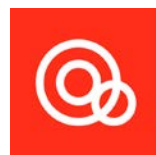
Roma Active Albanija

OTAHARIN - Bosna i Hercegovina

RROMA – Makedonija

Mladi Romi - Crna Gora

Zero Discrimination - Turska

JOINT INITIATIVE to **Empower Roma Civil Society** in the Western Balkans & Turkey

Ova publikacija je finansijski podržana od strane programa Evropske unije za zapošljavanje i socijalnu inovaciju "EaSI" (2014-2020). Za dodatne informacije molimo Vas da posjetite sajt: <http://ec.europa.eu/social/easi>. Za sadržaje ove publikacije isključivo je odgovorna ERGO mreža, i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije. Komisija nije odgovorna za upotrebu informacija koje sadrži ova publikacija

Uz finansijsku pomoć međunarodne Fondacije Višegrad:
<https://www.visegradfund.org/>.